

هنجاریابی پرسشنامه سنجش روابط متقابل *Normalization questionnaire of transactional relations*

Hadi Ostad Ramezan

M.A. of psychology., Garmsar Branch, Islamic Azad University, Garmsar, Iran

Davood Manavipour

Associate Prof. Garmsar Branch, Islamic Azad University, Garmsar, Iran

Mojtaba Sedaghati Fard

Assistant prof., Garmsar Branch, Islamic Azad University, Garmsar, Iran

هادی استادرمضان

کارشناس ارشد روانشناسی عمومی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد گرمسار، گرمسار، ایران

داود معنوی پور

دانشیار روانشناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد گرمسار، گرمسار، ایران

مجتبی صدیقی فرد

استادیار علوم اجتماعی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد گرمسار، گرمسار، ایران

Abstract

Aim: The Present research aims to normalize the scale of transactional relations of staves of IKCO and the population includes all the practitioner staves of IKCO in 1393y. **Method:** The questionnaires fill out by regular random sampling method and via 500 staves and then analysis them. **Results:** The factor of stability and inner similarity has got by Cronbach's Alpha equals 0.673. For studing the validity of scale transactional relations has been used of exploratory function analysis 8 factors with special value more than one indicate 56.198% of total variance. The results of function analysis point that scale of transactional relations with 21 questions can measure 8 factors like Adapted Child, Functional Adult, Controlling Parent, Nurturing Parent, Sensational Parent, Functional Parent, Moral Adult and Scientist Adult. **Conclusion:** This scale can take for transactioning relations of IKCO staves.

Keywords: Questionnaire, Normalization, Transactional Analysis (T.A), Ego-State

چکیده

هدف: این مقاله با هدف هنجاریابی مقیاس سنجش روابط متقابل پرسنل شرکت ایران خودرو انجام یافته است. و کلیه پرسنل شرکت ایران خودرو شاغل در سال 1393 جامعه آماری آن را تشکیل می دهند. **روش:** پرسشنامه‌ها با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی منظم و به تعداد 500 نفر از پرسنل تکمیل و تجزیه و تحلیل بر روی آنها انجام شد. **یافته‌ها:** ضریب پایایی و همسانی درونی مقیاس با استفاده از آلفای کرونباخ 0/673 به دست آمد. برای بررسی روایی مقیاس سنجش روابط متقابل از تحلیل عاملی اکتشافی استفاده شد. تعداد 8 عامل با ارزش ویژه بیشتر از یک 56/198٪ از واریانس کل را تبیین می کنند. نتایج تحلیل عاملی نشان داد که مقیاس سنجش روابط متقابل با 21 سوال قادر است 8 عامل کودک مطیع و سازگار، بالغ عملگرا، والد کنترل‌گر و مستبد، والد حمایتگر، والد احساسی، والد عملگرا، بالغ اخلاقی، بالغ دانشمند را اندازه گیری نماید. **بحث و نتیجه‌گیری:** این مقیاس می‌تواند برای سنجش روابط متقابل پرسنل ایران خودرو به کار گرفته شود.

واژه‌های کلیدی: پرسشنامه، هنجاریابی، نظریه تحلیل رفتار متقابل، حالات نفسانی

مقدمه

نظریه تحلیل رفتار متقابل توسط اریک برن^۲ «روانپزشک و روانکار» در سال 1961 بنا نهاده شد. وی روش تحلیل رفتار متقابل را روشی عقلانی برای شناخت و تحلیل رفتار، توصیف عوامل مؤثر در ارتباط بین افراد، و مبین روابط نادرست و نادرست کننده بین انسان‌ها می‌داند. این نظریه از نارضایتی برن از طولانی بودن روانکاوای در درمان مشکلات مردم نشأت گرفته است. این نظریه پرداز با استفاده از متون روانکاوای که برای درمان گروهی ابداع شده بود آغاز شد. برن متوجه شد که مراجعان او با بکارگیری این نظریه، بهبود قابل ملاحظه‌ای در زمان کوتاهی پیدا کردند. (نوابی نژاد، 1383)

دکتر اریک برن در دهه 1950 با بیان مقالات مختلف اساس نظریه خود را مشخص نمود و در سال 1958 مقاله مشهور و تاثیرگذار خود را با عنوان «تحلیل رفتار متقابل: روشی بدیع و کارا برای گروه درمانی» منتشر نمود و این مقاله سرآغازی برای شناساندن نظریه‌ای جدید با عنوان «تحلیل رفتار متقابل» یا به انحصار³ TA، شد. اساس اولیه نظریه تحلیل رفتار متقابل بر پایه روابط شخصیتی ارائه گردید. او برای سهولت و همه فهم شدن این روابط به ابتکار عمل جالبی دست زد و از نام‌های ملموسی چون کودک، والد و بالغ استفاده نمود. (استوارت و جونز، 1382)

➤ «کودک»^۴ هر شخصی روزگاری از آموزش جوان تر بوده است، پس در مغز خود آثار ثبت شده‌ای از سال‌های اولیه‌ی زندگی - اش دارد که این آثار در شرایط و موقعیت‌های معین فعال می‌شود «کارکرد روانی قدیمی»^۵. به زبان ساده «هرکس در درون خود پسر بچه یا دختر بچه کوچکی دارد.» (برن، 1966) «کودک» درون همان بخش از وجود ماست که دوست دارد کودکی کند؛ درست مثل یک بچه سرزنده و با هیجان باشد. خلاقیت، شور و شوق، احساسات تند و تیز، قهر و آشتی، ترس، وحشت، عشق و تنفر همه و همه از کودک درون ما نشأت می‌گیرد. او برای توضیح بیشتر دو نوع کودک درون را تعریف می‌کند یکی کودک سازگار و کودک طبیعی، کودک سازگار همان بخش از شخصیت ماست که قوانین و باید و نبایدهای جامعه را می‌پذیرد و مثل یک بچه خوب هرچه والدینش می‌گویند گوش می‌کند اما برعکس این کودک ناسازگار است که مرتب بچگی می‌کند و البته در مواردی برای ما دردسر ایجاد می‌کند اما همین کودک ناسازگار است که منجر به شور زندگی و خلاقیت و ابتکار می‌شود. وگرنه از کودک سازگار کاری جز بله قربان گویی بر نمی‌آید. به همین دلیل اریک برن اغلب بیمارانش را تشویق می‌کرد به کودک ناسازگار خود بیشتر بها بدهند و نگران بچگی‌های او نباشند. (استوارت و جونز، 2002) در وجود «کودک» درک و خلاقیت و سائق‌های فی‌البداهه و لذت نهفته است. (برن، 1982)

➤ «بالغ»^۶ هر فرد «اعم از بچه‌ها، بیماران عقب‌افتاده‌ی ذهنی یا اشخاص که به اسکیزوفرنی مبتلا هستند» می‌تواند اطلاعات ذهنی‌اش را در مغزش مرتب کند، به شرط آنکه «حالت من»^۷ مناسب او به کار بیفتد «کارکرد روانی جدید»^۸. به زبان ساده «هرکس یک «بالغ» در درونش دارد.» (برن، 1966) «بالغ» بخش عاقل شخصیت ماست؛ بخشی که تصمیم‌های منطقی می‌گیرد، اطلاعات را پردازش می‌کند، با دیگران رابطه محترمانه برقرار می‌کند و کلاً واقع‌گراست.

² Eric Berne

³ transactional analysis

⁴ child

⁵ archaeopsychic functioning

⁶ adult

⁷ ego states

⁸ neopsychic functioning

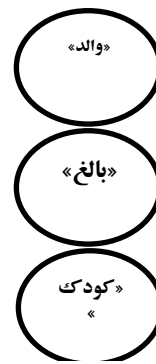
➤ «والد» هر فرد پدر و مادری «یا جانشین آنها را» داشته است و در درون خود دارای مجموعه‌ای از «حالات من» آن پدر و مادر «همان‌طور که آنها را می‌دید»، و این «حالات من» پدری و یا مادری ممکن است در شرایط معینی فعال شود «کارکرد روانی برونی»⁹. به زبان ساده «هر کسی پدر و مادرش را در درون خود دارد.» (برن، 1966) «والد» درون که منفورترین بخش شخصیت ما را از نظر اریک برن تشکیل می‌دهد همان باید و نیایدهای بدون منطق و دلیل ماست. همان دستورالعمل‌های بی‌چون و چرایی که سالهاست برای خود ساخته‌ایم و حتی اطرافیانمان را هم با آن اسیر کرده‌ایم. اما اریک برن والد را نیز دو نوع می‌داند اولی والدی سخت‌گیر و آزار دهنده و دومی والدی نوازشگر و تایید کننده و اعتقاد دارد والد بد و مایوس کننده والد نوع اول است و بهتر است به نوع دوم تغییر کند. (استوارت و جونز، 1382)

در کل حالت والد آن قسمت از شخصیت و کل وجود فرد را تشکیل می‌دهد که با ارزش‌ها، اعتقادات طرز تلقی‌ها، و رفتار والدین سروکار دارد که وظیفه‌ی آن جمع‌آوری، تجزیه و تحلیل و ضبط اطلاعات می‌باشد. در حالیکه حالت خود کودک، اصولاً در جستجوی لذت و بازیگوشی و شیطنت خاص زمان کودکی می‌باشد و حالت خود بزرگسال یا بالغ باعث بروز عواطف در سطح مطلوب و مناسبی می‌گردد. (شفیع آبادی، 1381)

با توجه به توضیحات بالا شکل شماره 1 را که نمودار ساخت نام دارد ارائه می‌گردد این طرح نمایانگر شخصیت کامل هر فرد، و شامل حالات من، «والد»، «بالغ» و «کودک» می‌باشد. این سه حالت کاملاً از یکدیگر مجزا نگه داشته شده‌اند، زیرا با یکدیگر بی-اندازه متفاوت و در اکثر مواقع متناقض هستند.

الف- نمودار ساختنی

ب- شکل ساده شده

شکل 1: نمودار ساخت شخصیت

در جای دیگر اریک برن اشاره می‌کند هر فرد زندگینامه خود را خودش نوشته است. او معتقد بود شروع نگارش پیش‌نویس زندگی¹¹ از بدو تولد بوده است. زمانی که چهار سالگی شما فرا رسید، اساس این طرح و نقشه را تصمیم‌گیری کردید. در هفت سالگی جزئیات اصلی داستان زندگی خود را کامل نموده و از آن زمان تا دوازده سالگی، آنرا ویرایش نموده و نکاتی به آن افزودید. در دوران جوانی و بزرگسالی آنرا تجدید نظر کرده و نگاهی دیگر بر آن افکندید آنرا با واقعیت و ویژگی‌های زندگی کنونی خود هماهنگ ساختید. همانند همه داستان‌ها و افسانه‌ها زندگینامه شما یک سرآغاز، یک دوران میانی و سرانجام، پایانی دارد. در این

⁹ parent

¹⁰ exteroceptive functioning

¹¹ life-script

افسانه قهرمانان والا، افراد شرور و دون، دست نشانده و سیاهی لشکر وجود دارند. این داستان دارای مفهوم، موضوع اصلی و طرح و نقشه‌های فرعی است و ممکن است کم‌دی یا تراژدی جالب و پرهیجان یا خسته‌کننده، الهام بخش و روح‌افزا و یا بی‌روح و کسل‌کننده باشد. اریک برن معتقد بود حال که فرد در بزرگسالی خود به سر می‌برد، سرآغاز داستان زندگی‌تان خارج از دسترس ذهن آگاه شماست و شاید تا به حال آگاهی نداشتید که چنین زندگینامه‌ای را نوشته‌اید. با این وجود بدون این آگاهی، این سرگذشت را که سال‌ها پیش آنرا نگاهشته‌اید در زندگی خود به عمل در می‌آورید. این سرگذشت «پیش‌نویس زندگی» فرد است. این اندیشه که الگوهای زندگی افراد بزرگسال تحت تاثیر تجربیات دوران کودکی آنان قرار می‌گیرد نه تنها هسته مرکزی نظریه تحلیل رفتار متقابل است، بلکه در بسیاری از گرایش‌ها و نظریات روانشناختی دیگر هم وجود دارد. (جیمز و ساوری، 1382)

امروزه نظریه تحلیل رفتار متقابل تغییرات زیادی یافته و مفاهیم اساسی آن دستخوش دگرگونی‌هایی شده است، از جمله افرادی که این نظریه را مورد بازبینی قرار داده‌اند مری و رابرت گولدینگ¹² (1979) می‌باشند. این افراد مکتب "باز تصمیم‌گیری"¹³ را در تحلیل رفتار متقابل برن وارد نموده و در رویکرد آن تغییراتی اساسی داده‌اند. آنان به منظور کارکرد عملی‌تر و کارآمدتر نظریه تحلیل رفتار متقابل را با اصول و متون گشتالت‌درمانی¹⁴، خانواده‌درمانی¹⁵، سایکودراما¹⁶ و رفتاردرمانی¹⁷ ترکیب نموده‌اند. هدف از این نظریه کمک به افراد در چالش با خود است تا افراد نقش شبه قربانی خود را بشناسند و سخت به مسئولیت‌پذیری خود و هدایت زندگی توسط خویش‌تستن آگاه شوند، باشد که در فرایند زندگی تغییرات لازم اعمال کنند رابرت و مری گولدینگ، در این زمینه مطالعاتی را انجام داده‌اند این دو در کارهای بالینی خود به عنوان درمانگر، متوجه شدند که دوازده موضوع مختلف وجود دارد که دائم به عنوان اساس تصمیمات اولیه منفی افراد ظاهر می‌شوند. آنها فهرست این دوازده بازدارنده¹⁸ را اینگونه بیان نمودند: احساس نکن¹⁹، فکر نکن²⁰، بچه نباش²¹، بزرگ نشو²²، مریض باش (دیوانه و نامتعادل باش)²³، نباش (وجود نداشته باش)²⁴، خودت نباش²⁵، مهم نباش²⁶، تعلق نداشته باش²⁷، نزدیک نشو²⁸، نکن (هیچ کاری نکن)²⁹، تو نمی‌توانی³⁰. با توجه به این دوازده بازدارنده، آنها دریافتند که می‌توان در هر یک از این موارد پیش‌نویس افراد را مورد بررسی قرار داد و تعیین نمود که افراد در چه وضعیتی قرار دارند و چگونه می‌توان از مجوزهای موجود برای رسانیدن هر یک از آنها به منطقه امن یا سلامت روان استفاده کرد یافته‌های این دو پژوهشگر در بسیاری از زمینه‌های دیگر مورد بررسی و تحقیق قرار گرفته است. در دهه اخیر نظریه تحلیل رفتار در

¹² Mary & Robert Goulding

¹³ redecision

¹⁴ gestalt therapy

¹⁵ family therapy

¹⁶ psychodrama

¹⁷ behavior therapy

¹⁸ injunctions

¹⁹ don't feel

²⁰ don't think

²¹ don't be a child

²² don't grow up

²³ don't be well (don't be sane)

²⁴ don't be (don't exist)

²⁵ don't be you

²⁶ don't be important

²⁷ don't belong

²⁸ don't be close

²⁹ don't (don't do anything)

³⁰ don't make it

ایران با توجه به گسترش استفاده از متد درمانی، رشد چشمگیری داشته است و در خصوص این نظریه انجمن‌های تخصصی و کارگاه‌های تجربی فراوانی فعالیت داشته‌اند. (استوارت و جونز، 1382)

با توجه به موارد مذکور تحقیق حاضر نیز به دنبال این است تا با بهره‌گیری از "نظریه تحلیل رفتار متقابل" به هنجاریابی آزمون روابط متقابل بپردازد. که در این راستا محقق برای اندازه‌گیری روابط متقابل آزمون مذکور را مبنای کار خود قرار داده است تا ضمن برآورد روایی و پایایی آن، بتواند از این آزمون، هنجاری را برای کارکنان شرکت ایران خودرو به دست آورد.

روش

روش پژوهش از نظر ماهیت توصیفی و همبستگی بود. جامعه آماری پژوهش شامل تمامی پرسنل شاغل در شرکت ایران خودرو در سال 93 به تعداد 20483 نفر می‌باشد. از بین جامعه 500 نفر با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی منظم انتخاب شدند. که از این تعداد 417 نفر مرد و 83 نفر زن بودند. دانشجویان انتخاب شده در پنج پایه تحصیلی زیردیپلم 8 نفر، دیپلم 94 نفر، فوق دیپلم 66 نفر، کارشناسی 266 نفر، کارشناسی ارشد 64 نفر و دکتری 2 نفر می‌باشند. گروه سنی پرسنل بین 25 تا 58 سال و بیشترین گروه سنی مربوط به گروه 40 سال می‌باشد.

ابزار و روش گردآوری اطلاعات: محور اصلی و عمده پژوهش در واقع خود آزمون است چرا که محتوای پژوهش به خود ابزار اندازه‌گیری اختصاص دارد پرسشنامه سنجش روابط متقابل در نظریه تحلیل رفتار متقابل، توسط هیر³¹ در سال 1977 تهیه شد و در ضمن چندین بار مورد ویرایش و تجدیدنظر قرار گرفته است. و معین نمود این مقیاس برای مقایسه و سنجش گروه‌ها و افراد مناسب می‌باشد و یک الگوی عملی در نظریه تحلیل رفتار است (هیر، 1979) پرسشنامه تحلیل رفتار متقابل که شامل 61 سوال در طیف 2 درجه‌ای (موافقم و مخالفم) بوده و دارای 3 خرده مقیاس «حالت نفسانی بالغ، حالت نفسانی کودک و حالت نفسانی والد» است.

در پژوهش حاضر، پس از تهیه نسخه اصلی، پرسشنامه سنجش تحلیل رفتار متقابل ترجمه و ویرایش شد سپس متن ترجمه شده به زبان انگلیسی برگردانده شد تا با فرم اصلی مقایسه گردد که به اصلاحاتی جزئی در ترجمه برخی گویه‌ها منجر شد و در نهایت نسخه نهایی برای به دست آوردن اعتبار محتوا³² در اختیار تعدادی از اساتید و کارشناسان روانشناسی قرار گرفت تا از نظر محتوا، چهار چوب پاسخ دهی، رسا بودن، روشنی گویه‌ها و همچنین به صورت کلی مورد ارزیابی قرار دهند.

یافته‌ها

هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی اعتبار، روایی و هنجاریابی پرسشنامه تحلیل رفتار متقابل بود. برای برآورد ضریب اعتبار پرسشنامه تحلیل رفتار متقابل از فرمول کلی ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد و اعتبار کلی 61 سوال معادل 0/673 به دست آمد که نشان دهنده این است که آزمون از اعتبار مناسبی برخوردار است.

شواهد مربوط به روایی سازه با تحلیل عاملی گردآوری شد. مقدار KMO برابر 0/630 و سطح معنادار بودن مشخصه آزمون کرویت بارتلت نیز 0/000 بود. بنابراین اجرای تحلیل عاملی براساس ماتریس همبستگی در گروه نمونه مورد مطالعه قابل تبیین است. اجرای تحلیل عاملی مواد پرسشنامه تحلیل رفتار متقابل برای تعیین مقدار عوامل اشباع شده از این مقیاس هشت شاخص عمده را مورد توجه قرار داد: (1) کودک مطیع و سازگار (2) بالغ عملگرا (3) والد کنترل‌گر و مستبد (4) والد حمایتگر (5) والد احساسی (6) والد عملگرا (7) بالغ اخلاقی (8) بالغ دانشمند نامیده می‌شود. مشخصه‌های آماری اولیه که با اجرای تحلیل مولفه‌های اصلی که به روش (pc) به دست

³¹ Heyer

³² content validity

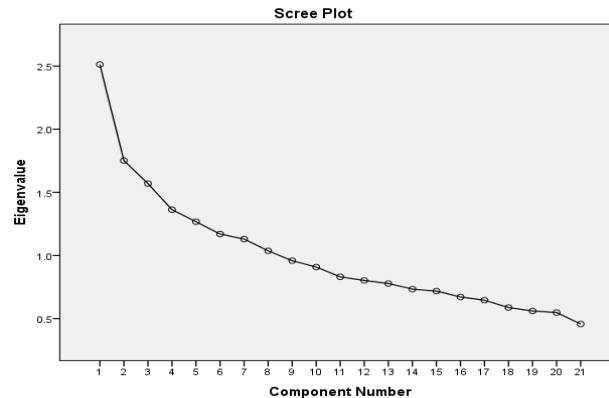
آمد، نشان داد: ارزش‌های ویژه 8 عامل بزرگتر از یک است درصد واریانس مشترک بین متغیرها برای این 8 عامل بر روی هم 56/198٪ درصد کل واریانس متغیرها را تبیین کرد.

جدول 1: آزمون کایزر-مایر-اولکین و آزمون بارتلت

آزمون کفایت نمونه‌برداری کایزر-مایر-اولکین	0/630
آزمون کرویت بارتلت-تقریب کا-اسکوئر	839/472
درجه آزادی	210
سطح معنی داری	0/000

جدول 2: ارزش ویژه درصد تبیین واریانس و درصد تراکمی عامل‌ها

ارزش‌های ویژه اولیه		ارزش‌های ویژه بزرگتر از 1				ارزش‌های استخراج شده پس از چرخش		عامل‌ها
مقدار درصد از واریانس	کل	درصد تراکمی	مقدار درصد از واریانس	کل	درصد تراکمی	مقدار درصد از واریانس	درصد تراکمی	
11/966	2/513	11/966	11/966	2/513	11/966	9/178	9/178	1
8/340	1/751	8/340	20/306	1/751	20/306	8/107	17/285	2
7/474	1/570	7/474	27/780	1/570	27/780	7/340	24/626	3
6/489	1/363	6/489	34/269	1/363	34/269	7/055	31/680	4
6/036	1/268	6/036	40/305	1/268	40/305	6/280	37/961	5
5/572	1/170	5/572	45/878	1/170	45/878	6/200	44/160	6
5/381	1/130	5/381	51/259	1/130	51/259	6/194	50/354	7
4/939	1/037	4/939	56/198	1/037	56/198	5/844	56/198	8

نمودار 1: نمودار اسکری مجموعه سوال‌ها

نمودار شیب‌دار اسکری، طرحی از واریانس کل تبیین شده به وسیله هر متغیر را در ارتباط با سایر متغیرها نشان می‌دهد. در این طرح عامل‌های بزرگ در بالا و سایر عامل‌ها با شیب تدریجی در کنار هم نشان داده است. از این نمودار می‌توان استنباط کرد، سهم عامل نخست در واریانس کل متغیرها چشمگیر و از سهم بقیه عامل‌ها متمایز است. 8 عامل ارزش ویژه بزرگتر از یک را داشتند که عامل یکم 9/178٪ درصد، عامل دوم 8/107٪ درصد، عامل سوم 7/340٪ درصد، عامل چهارم 7/055٪ درصد، عامل پنجم 6/280٪ درصد، عامل ششم 6/200٪ درصد، عامل هفتم 6/194٪ درصد و عامل هشتم 5/844٪ درصد از واریانس را تبیین کردند. بر پایه نتایج بدست آمده از اجرای تحلیل عاملی، از مجموعه 21 سوال، 8 عامل استخراج شد. که در مجموع 56/198٪ درصد از واریانس کل متغیرها را تبیین کرد. به منظور رسیدن به ساختار ساده از چرخش متعامد به شیوه واریماکس برای 8 عامل استخراج شده نشان داد که نتایج پس از بیست و دو بار چرخش آزمایشی به ساختار ساده رسید.

پس از چرخش عوامل ماتریس سوال‌ها با عوامل در بهترین حالت ممکن قرار گرفتند که سوال‌های هر عامل دقیقاً معین شده‌اند. در مرحله بعد نام‌گذاری عامل‌های استخراج شده انجام می‌شود.

جدول 3: شماره سوال‌های هر عامل

ردیف	شماره عامل	شماره سوال‌ها	نام عامل
1	اول	11-46-22-10	کودک مطیع و سازگار ³³
2	دوم	30-38-36	بالغ عملگر ³⁴
3	سوم	53-56-58	والد کنترل‌گر و مستبد ³⁵
4	چهارم	37-21-43	والد حمایتگر ³⁶
5	پنجم	8-15	والد احساسی ³⁷
6	ششم	1-28	والد عملگر ³⁸
7	هفتم	59-35	بالغ اخلاقی ³⁹
8	هشتم	33-26	بالغ دانشمند ⁴⁰

همانگونه که در جدول فوق آمده است تعداد 21 سوال دارای بار عاملی قابل قبول بوده‌اند و پس از تحلیل عاملی سوال‌های 2، 3، 4، 5، 6، 7، 9، 12، 13، 14، 16، 17، 18، 19، 20، 23، 24، 25، 27، 29، 31، 32، 34، 39، 40، 41، 42، 44، 45، 47، 48، 49، 50، 51، 52، 54، 55، 57، 60 و 61 که بار عاملی مناسبی نداشتند حذف شده‌اند.

جدول 4: ماتریس همبستگی بین سوال‌ها و عامل‌های پرسشنامه پس از چرخش

سوال	1	2	3	4	5	6	7	8
Q10	0/685							
Q22	-0/649							
Q46	0/638							
Q11	0/574							
Q36		0/710						
Q38		0/707						
Q30		0/610						
Q58			0/764					
Q56			0/612					
Q53			0/557					
Q43				0/657				
Q21				0/627				
Q37				0/563				
Q15					0/731			
Q8					0/675			
Q28						0/729		
Q1						0/666		
Q35							0/749	
Q59							0/662	
Q26								0/766
Q33								0/703

بحث

³³ adapted child

³⁴ functional adult

³⁵ controlling parent

³⁶ nurturing parent

³⁷ sensational parent

³⁸ functional parent

³⁹ moral adult

⁴⁰ scientist adult

پژوهش حاضر با هدف اصلی بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی از جمله اعتبار، روایی، و نرم مقیاس سنجش روابط متقابل در بین پرسنل شرکت ایران خودرو انجام شد. پس از اجرای پرسشنامه بر روی 500 نفر، این پرسشنامه مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفت. در مرحله بعدی برای پاسخ به این سوال که «آیا ابزار مورد پژوهش از اعتبار کافی برخوردار است؟» نتایج حاصل از اجرای آزمون نشان داد که ضریب آلفای کرونباخ برابر 0/673 به دست آمد، که اعتبار خوبی را نشان داد. برای بررسی روایی سازه و پاسخ به این سوال که «پرسشنامه سنجش روابط متقابل از چند عامل اشباع شده است؟» از روش تحلیل مولفه‌های اصلی (PC) استفاده شد. با استفاده از تحلیل عاملی و به شیوه چرخش متعامد (واریماکس)، 8 عامل استخراج شد، که این 8 عامل 56/198٪ درصد کل واریانس و سهم عامل یکم با ارزش ویژه 1/927، 9/178٪ درصد از واریانس مشترک بین مواد پرسشنامه را تبیین کرد. قبل از اجرای تحلیل عاملی کفایت نمونه‌برداری با استفاده از اندازه KMO برابر 0/630 و نیز رد فرض صفر مبتنی بر درست بودن ماتریس همسانی در جامعه به وسیله آزمون کرویت بارتلت، به اثبات رسید که اجرای تحلیل عاملی تبیین‌پذیر است. ماتریس عاملی نشان داد عامل نخست دارای بیشترین بار عاملی و سهم آن نیز از سایر عامل‌ها بیشتر است. نتایج تحلیل عاملی مشخص کرد، این مقیاس از 8 عامل اشباع شده است. به منظور ساده‌سازی عوامل استخراجی از چرخش متعامد به شیوه واریماکس استفاده شد. از یافته‌های پژوهش که بر پایه طرح نمونه-برداری و از آزمون‌های آماری مبتنی بر تحلیل عاملی و روش تحلیل مولفه‌های اصلی است نتایج ذیل حاصل شد.

عامل یکم با 4 سوال شامل سوال‌های 10، 11، 22، 46 با این عامل همبستگی قوی داشته که «کودک مطیع و سازگار» نام گذاری شد.

عامل دوم با 3 سوال شامل سوال‌های 30، 36، 38 با این عامل همبستگی قوی داشته که «بالغ عملگرا» نام گذاری شد.

عامل سوم با 3 سوال شامل سوال‌های 53، 56، 58 با این عامل همبستگی قوی داشته که «والد کنترل‌گر و مستبد» نام گذاری شد.

عامل چهارم با 3 سوال شامل سوال‌های 21، 37، 43 با این عامل همبستگی قوی داشته که «والد حمایت‌گر» نام گذاری شد.

عامل پنجم با 2 سوال شامل سوال‌های 8، 15 با این عامل همبستگی قوی داشته که «والد احساسی» نام گذاری شد.

عامل ششم با 2 سوال شامل سوال‌های 1، 28 با این عامل همبستگی قوی داشته که «والد عملگرا» نام گذاری شد.

عامل هفتم با 2 سوال شامل سوال‌های 35، 59 با این عامل همبستگی قوی داشته که «بالغ اخلاقی» نام گذاری شد.

عامل هشتم با 2 سوال شامل سوال‌های 26، 33 با این عامل همبستگی قوی داشته که «بالغ دانشمند» نام گذاری شد.

سوال‌های 2، 3، 4، 5، 6، 7، 9، 12، 13، 14، 16، 17، 18، 19، 20، 23، 24، 25، 27، 29، 31، 32، 34، 39، 40، 41، 42، 44، 45، 47، 48، 49، 50، 51، 52، 54، 55، 57، 60 و 61 دارای پیچیدگی است و وزن آن متمرکز بر دو یا چند عامل یا بدون عامل است که از مجموعه سوالات پرسشنامه حذف شدند.

برای پیدا کردن نرم پرسشنامه سنجش روابط متقابل، نمره خام هر عامل محاسبه شد. جدول‌های نرم درصدی برای هر عامل تهیه شد. به طور کلی نتایج پژوهش حاضر نشان داد که پرسشنامه سنجش روابط متقابل از خصوصیات روان‌سنجی قابل قبولی برخوردار است و محققان می‌توانند از آن به عنوان ابزاری معتبر در جهت سنجش روابط متقابل از خصوصیات روان‌سنجی استفاده کنند. باید توجه داشت که نمونه پژوهش حاضر پرسنل شرکت ایران خودرو بوده و تعمیم نتایج آن به سایر گروه‌ها باید با احتیاط صورت گیرد. ضریب اعتبار بدست آمده در این پژوهش با استفاده از روش آلفای کرونباخ بوده، که تنها نشان دهنده هماهنگی درونی مجموعه سوال‌های مقیاس است و مفاهیمی مانند پایایی، پیش‌بینی‌پذیری، تکرارپذیری و باز پدیدآوری را در بر نمی‌گیرد. پیشنهاد می‌شود پرسشنامه تحلیل رفتار متقابل در سطح ایران اجرا و با توجه به فرهنگ این کشور هنجاریابی شود و از آن یک هنجار ملی به دست آید. خصوصیات روان‌سنجی این

مقیاس در سایر گروه‌ها مورد بررسی قرار گیرد و به منظور بررسی روایی واگرای مقیاس روابط متقابل پیشنهاد می‌شود، در پژوهش‌های آتی از پرسشنامه دیگری مورد استفاده قرار گیرد، تا شواهد بیشتری برای روایی مقیاس بدست آید.

منابع

- استوارت، ا. و جونز، و. (1382). **روش‌های نوین در روان‌شناسی تحلیل رفتار متقابل**. دادگستر، ب. تهران: انتشارات دایره. جیمز، م. و ساوری، ل. (1382). **خویش‌شناسی جدید**. دادگستر، ب. تهران: انتشارات دایره. نویسی نژاد، ش. (1383). **راهنمایی و مشاوره گروهی**. تهران: انتشارات سمت. شفیق آبادی، ع. (1381). **پویایی گروه و مشاوره گروهی**. تهران: انتشارات رشد.
- Berne, E. (1966). **Games People Play: The Psychology of Human Relationships**. New York: Grove Press.
- Berne, E. (1982). **The Psychodynamics of Intuition**. *Psychiatric Quarterly*. 36: 294-300
- Goulding, M., and Goulding, R., (1979). **Changing lives through redecision therapy**. New York: Brunner/Mazel,.
- Heyer, N, R. (1979). **Development of a questionnaire to measure ego states with some applications to social and comparative psychiatry**. *Transactional Analysis Journal*, Vol.9, No.1, January, pp 9-18.
- Stewart, I. Joines, V. (2002). **TA Today A New Introduction to Transactional Analysis**. Nottingham: Lifespace Publishing

جدول 5: جدول نرم عامل 1

نمره استاندارد T	نمره استاندارد Zn	نمره استاندارد Z	نمره استاندارد z	رتبه درصدی	نمره خام
67	1/69	70	1/97	95/40	4
58	0/81	59	0/94	79/14	3
50	0/00	49	-0/08	50/10	2
40	-0/96	39	-1/11	16/77	1
24	-2/64	29	-2/14	0/41	0

جدول 6: جدول نرم عامل 2

نمره استاندارد T	نمره استاندارد Zn	نمره استاندارد Z	نمره استاندارد z	رتبه درصدی	نمره خام
56	0/56	57	0/73	71/00	3
44	-0/56	45	-0/46	28/69	2
37	-1/3	33	-1/66	9/63	1
29	-2/06	22	-2/85	1/95	0

جدول 7: جدول نرم عامل 3

نمره استاندارد T	نمره استاندارد Zn	نمره استاندارد Z	نمره استاندارد z	رتبه درصدی	نمره خام
61	1/08	62	1/21	85/83	3
51	0/06	52	0/16	52/46	2
42	-0/77	41	-0/88	22/07	1
34	-1/6	31	-1/92	5/44	0

جدول 8: جدول نرم عامل 4

نمره استاندارد T	نمره استاندارد Zn	نمره استاندارد Z	نمره استاندارد z	رتبه درصدی	نمره خام
59	0/87	60	1/02	80/90	3
48	-0/2	49	-0/11	42/17	2
39	-1/07	38	-1/24	14/30	1
31	-1/88	26	-2/37	3/03	0

جدول 9: جدول نرم عامل 5

نمره خام	رتبه درصدی	نمره استاندارد z	نمره استاندارد Z	نمره استاندارد Zn	نمره استاندارد T
2	82/58	1/17	62	0/94	59
1	44/64	-0/14	49	-0/14	49
0	12/06	-1/45	35	-1/17	38

جدول 10: جدول نرم عامل 6

نمره خام	رتبه درصدی	نمره استاندارد z	نمره استاندارد Z	نمره استاندارد Zn	نمره استاندارد T
2	78/19	1/07	61	0/78	58
1	30/12	-0/71	43	-0/52	45
0	1/93	-2/48	25	-2/07	29

جدول 11: جدول نرم عامل 7

نمره خام	رتبه درصدی	نمره استاندارد z	نمره استاندارد Z	نمره استاندارد Zn	نمره استاندارد T
2	80/15	1/07	61	0/85	59
1	41/08	-0/23	48	-0/22	48
0	10/93	-1/54	35	-1/23	38

جدول 12: جدول نرم عامل 8

نمره خام	رتبه درصدی	نمره استاندارد z	نمره استاندارد Z	نمره استاندارد Zn	نمره استاندارد T
2	82/63	1/17	62	0/94	59
1	43/84	-0/17	48	-0/16	48
0	11/21	-1/50	35	-1/22	38

پیوست

پرسشنامه سنجش روابط متقابل (هنجاریابی شده)

به منظور پاسخ به این پرسشنامه هیچ محدودیت زمانی وجود ندارد و برای تکمیل آن تقریباً ده دقیقه زمان کافی است هر چقدر در پاسخ دادن به سوالات صادقانه تر عمل کنید پاسخ‌های صحیح‌تری بدست خواهد آمد.

پاسخ به سوالات به شکل نظر موافق و مخالف شما خواهد بود که به ترتیب با علامت (+) و (-) نشان داده می‌شوند.

1	مخالفم	موافقم	جوانان با درک و به کارگیری تجربیات بزرگترها موفق تر خواهند بود.
2	مخالفم	موافقم	سکس و خشونت دو مقوله‌ای است که امروزه در تلویزیون به وفور دیده می‌شود.
3	مخالفم	موافقم	رژیم، ترک سیگار و اموری از این قبیل برایم دشوار است.
4	مخالفم	موافقم	افزایش محدودیت‌ها را می‌توان با اعمال زور و اجبار عملی نمود.
5	مخالفم	موافقم	امروزه بسیاری از افراد اجازه می‌دهند تا دیگران آنها را به شدت تحت فشار قرار دهند.
6	مخالفم	موافقم	گاهی اوقات می‌دانم که باید کمتر از آنچه می‌خورم، بنوشم.
7	مخالفم	موافقم	نظرات خوب دیگران برای من مهم است.
8	مخالفم	موافقم	من سعی می‌کنم در بسیاری از دوره‌ها، سمینارها، سخنرانی‌ها و... شرکت نمایم.
9	مخالفم	موافقم	ایجاد شرایط سخت و دقیق برای ازدواج یکی از راه‌های جلوگیری از طلاق است.
10	مخالفم	موافقم	بیشتر اشتباهات نتیجه بدفهمی است تا بی‌دقتی.
11	مخالفم	موافقم	بسیاری اوقات مجبورم اعتقادات راسخ خود را به دلیل کسب اطلاعات جدید تغییر دهم.
12	مخالفم	موافقم	امروزه مدل‌های پرمعنی‌تر، به نظر می‌رسد تاوان مغزهای کوچک را می‌دهند.
13	مخالفم	موافقم	تجربه مفید است اما در بیشتر موارد شاید نیاز باشد با اطلاعات و حقایق جدید تعدیل شوند.
14	مخالفم	موافقم	ازدواج در میان افراد از قشرها یا کشورهای مختلف با دشواری روبرو است.
15	مخالفم	موافقم	همه کار می‌کنند و هیچ تفریح اضافی ندارند بنابراین تا یک زندگی کسالت بار پیش می‌روند اما این راهی نیست که من می‌خواهم در آن زندگی کنم.
16	مخالفم	موافقم	مجازات‌هایی از قبیل اعدام را نباید تا انتها به پیش برد.
17	مخالفم	موافقم	طرفداری از دیگران من را با نگرانی روبرو می‌کند.
18	مخالفم	موافقم	وقتی که فکر می‌کنم مردم اشتباه می‌کنند و یا احمق هستند به آنها می‌گویم.
19	مخالفم	موافقم	هر چند ممکن است برای یک وضعیت رویکرد استاندارد وجود داشته باشد اما من دوست دارم راه‌های جدید را کشف نمایم.
20	مخالفم	موافقم	من تمایل دارم به منظور چالش کشیدن دیگران پرس و جو کنم و پیشکار داشته باشم.
21	مخالفم	موافقم	اکثریت مردم قابلیت هدایت و کنترل مستمر خود را دارند.

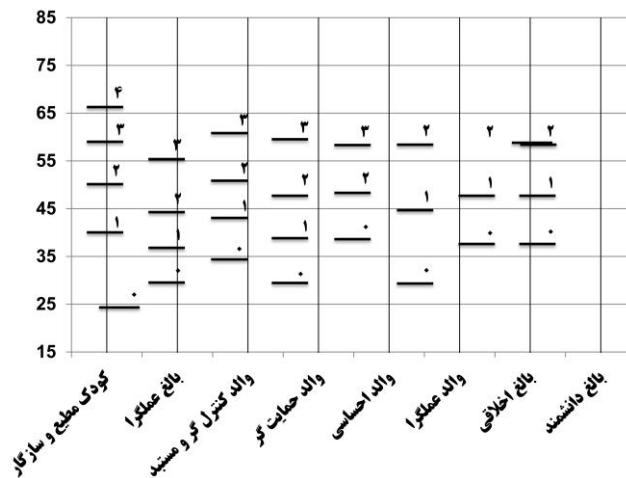
امتیازها و پروفایل

دستورالعمل

شما هر پاسخ مثبتی که با علامت (+) نشان داده شده یک امتیاز می‌دهید. پاسخ‌های منفی که با علامت (-) نشان داده شده و یا سوالات بدون پاسخ محاسبه نخواهد شد.

1	کودک مطیع و سازگار	3	4	7	17	جمع
2	بالغ عملگرا	10	13	15		جمع
3	والد کنترل‌گر و مستبد	18	19	20		جمع
4	والد حمایتگر	6	14	16		جمع
5	والد احساسی	2	5			جمع
6	والد عملگرا	1	9			جمع
7	بالغ اخلاقی	12	21			جمع
8	بالغ دانشمند	8	11			جمع

پروفایل پرسشنامه تحلیل رفتار متقابل

تفسیر پروفایل

بالاترین درصد در هر یک از حالات، نشانگر تثبیت حالت روابط متقابل در فرد می‌باشد. اگر میان بالاترین و دومین امتیاز 20 درصد یا بیشتر از آن تفاوت باشد به این معنا است که بالاترین نمره حالت روابط متقابل، حالت غالب در فرد است. اگر میان آن دو کمتر از 20 درصد تفاوت باشد به این معنا است که این احتمال وجود دارد شما بدون آگاهی در بین حالات روابط متقابل دچار تغییر شده باشید.